

Тема: Соціальні послуги

План лекційного заняття:

1. Соціальні послуги: загальна характеристика.
2. Система надання соціальних послуг.
3. Класифікація, типи соціальних послуг та порядок їх надання.
4. Порядок надання соціальних послуг
5. Організація та фінансування надання соціальних послуг. Відповідальність за порушення вимог законодавства про соціальні послуги.

Рекомендовані нормативно-правові акти:

Про соціальні послуги: Закон України від 17.01.2019 р. (із змінами) № 2671-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>.

Про організацію надання соціальних послуг : Постанова Кабінету Міністрів України від 01.06.2020 р. (із змінами) № 587. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/587-2020-%D0%BF#Text>.

Про затвердження Положення про Міністерство соціальної політики України : Постанова Кабінету Міністрів України від 17.06.2015 р. (із змінами) № 423. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/423-2015-%D0%BF#Text>.

Деякі питання здійснення державного контролю/моніторингу за дотриманням вимог законодавства під час надання соціальної підтримки, соціальних послуг та за дотриманням прав дітей : Постанова Кабінету Міністрів України від 06.10.2021 р. (із змінами) № 1035. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1035-2021-%D0%BF#Text>.

Деякі питання надання соціальних послуг шляхом соціального замовлення : Постанова Кабінету Міністрів України від 01.06.2020 р. (із змінами) № 450. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/450-2020-%D0%BF#Text>.

Про затвердження Порядку проведення моніторингу надання та оцінки якості соціальних послуг : Постанова Кабінету Міністрів України від 01.06.2020 р. (із змінами) № 449. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/449-2020-%D0%BF#Text>.

1. Соціальні послуги: загальна характеристика

Базовим законодавчим актом, в якому врегульовано питання надання соціальних послуг є Закон України «Про соціальні послуги». У цьому законодавчому акті **соціальні послуги** визначаються як дії, спрямовані на **профілактику** складних життєвих обставин, **подолання** таких обставин або **мінімізацію** їх негативних наслідків для осіб/сімей, які в них перебувають. Особи/сім'ї можуть надаватися **одна або одночасно декілька** соціальних послуг. У базовому законі виокремлюється таке поняття, як «**базові соціальні послуги**», якими визнаються соціальні послуги, надання яких отримувачам соціальних послуг забезпечується Київською та Севастопольською міськими державними

адміністраціями, районними, районними у містах Києві та Севастополі державними адміністраціями, виконавчими органами міських рад міст обласного значення, а також виконавчими органами сільських, селищних, міських рад об'єднаних територіальних громад.

Основними цілями надання соціальних послуг є (ст. 2 базового Закону):

- 1) профілактика складних життєвих обставин;
- 2) подолання складних життєвих обставин;
- 3) мінімізація негативних наслідків складних життєвих обставин.

Отже, необхідно розуміти зміст поняття «**складні життєві обставини**». Ними є обставини, що негативно впливають на життя, стан здоров'я та розвиток особи, функціонування сім'ї, які особа/сім'я не може подолати самотійно.

Чинники, що можуть зумовити складні життєві обставини:

- а) похилий вік;
- б) часткова або повна втрата рухової активності, пам'яті;
- в) невиліковні хвороби, хвороби, що потребують тривалого лікування;
- г) психічні та поведінкові розлади, у тому числі внаслідок вживання психоактивних речовин;
- г) інвалідність;
- д) бездомність;
- е) безробіття;
- є) малозабезпеченість особи;
- ж) поведінкові розлади у дітей через розлучення батьків;
- з) ухилення батьками або особами, які їх замінюють, від виконання своїх обов'язків із виховання дитини;
- и) втрата соціальних зв'язків, у тому числі під час перебування в місцях позбавлення волі;
- і) жорстоке поводження з дитиною;
- ї) насильство за ознакою статі;
- й) домашнє насильство;
- к) потрапляння в ситуацію торгівлі людьми;
- л) шкода, завдана пожежею, стихійним лихом, катастрофою, бойовими діями, терористичним актом, збройним конфліктом, тимчасовою окупацією.

Надання соціальних послуг здійснюється на принципах (ст. 2 базового Закону):

- 1) дотримання прав людини, прав дитини та прав осіб з інвалідністю;
- 2) гуманізму;
- 3) забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків;
- 4) поваги до честі та гідності;
- 5) толерантності;
- 6) законності;
- 7) соціальної справедливості;

- 8) доступності та відкритості;
- 9) неупередженості та безпечності;
- 10) добровільності;
- 11) індивідуального підходу;
- 12) комплексності;
- 13) конфіденційності;
- 14) максимальної ефективності та прозорості використання надавачами соціальних послуг бюджетних та інших коштів;
- 15) забезпечення високого рівня якості соціальних послуг.

Отже, загальна характеристика соціальних послуг передбачає розуміння таких базових понять, як «соціальні послуги», «базові соціальні послуги», «складні життєві обставини», а також розуміння цілей та змісту принципів надання таких послуг.

2. Система надання соціальних послуг

Система надання соціальних послуг – це правова основа, принципи, способи і форми надання соціальних послуг, сукупність суб'єктів, що взаємодіють на всіх етапах організації надання соціальних послуг (ст. 7 базового закону).

Суб'єктами системи надання соціальних послуг є (ст. 8):

- 1) уповноважені органи у сфері надання соціальних послуг;
- 2) отримувачі соціальних послуг;
- 3) надавачі соціальних послуг;
- 4) об'єднання працівників системи надання соціальних послуг;
- 5) об'єднання надавачів соціальних послуг;
- 6) об'єднання отримувачів соціальних послуг.

Тобто, однією з груп суб'єктів системи є суб'єкти надання соціальних послуг (як державного, так і недержавного секторів), які взаємодіють між собою на різних етапах реалізації положень базового закону та прийнятих на його виконання інших нормативно-правових актів. Порядок взаємодії цих суб'єктів затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері соціального захисту населення (наразі таким органом є Міністерство соціальної політики України).

Уповноважені органи системи надання соціальних послуг (ст. 11):

- 1) центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері соціального захисту населення;
- 2) Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації;
- 3) виконавчі органи міських рад міст обласного значення, рад об'єднаних територіальних громад.

У базовому законі закріплені **повноваження** відповідних органів¹.

Держава здійснює моніторинг надання соціальних послуг та оцінку їх якості (результатів показників якості наданої соціальної послуги, якими є сукупність індикаторів, що використовуються для оцінювання процесу та результатів діяльності надавача соціальних послуг на відповідність встановленим вимогам та результативності соціальних послуг щодо профілактики складних життєвих обставин, подолання або мінімізації їх негативних наслідків для осіб/сімей, які перебувають у таких обставинах) за методикою, затвердженою центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері соціального захисту населення.

Отримувачами соціальних послуг є особи/сім'ї, які належать до вразливих груп населення та/або перебувають у складних життєвих обставинах, яким надаються соціальні послуги.

Відповідно до ст. 12 базового закону **отримувачі соціальних послуг мають право на:**

- 1) отримання соціальних послуг відповідно до умов та порядку їх надання, визначених законодавством про соціальні послуги та договором про надання соціальних послуг;
- 2) повагу до честі і гідності, уважне та гуманне ставлення з боку суб'єктів системи надання соціальних послуг;
- 3) отримання від суб'єктів системи надання соціальних послуг повної та вичерпної інформації про свої права, обов'язки, порядок і умови надання соціальних послуг у формі, доступній для сприйняття особами з будь-яким видом порушення здоров'я;
- 4) індивідуальний підхід, що враховує потреби кожної особи/сім'ї;
- 5) вільний вибір надавачів соціальних послуг;
- 6) відмову від соціальних послуг, крім випадків обов'язкового надання соціальних послуг, визначених законом;
- 7) конфіденційність інформації особистого характеру, що стала відома суб'єктам системи надання соціальних послуг під час реалізації Закону України "Про соціальні послуги";
- 8) доступ до інформації, що міститься в його особовій справі як отримувача соціальних послуг;
- 9) повагу до приватного життя, на свободу думки та висловлювань;
- 10) захист своїх прав і законних інтересів, у тому числі в судовому порядку;
- 11) отримання від надавачів соціальних послуг у письмовому вигляді обґрунтування відмови у наданні соціальних послуг;
- 12) участь в оцінюванні його потреб у соціальних послугах;

¹ **! Завдання для студентів – самостійне опрацювання відповідних норм.**

- 13) спілкування зі своїми рідними, близькими та іншими особами;
- 14) одночасне одержання кількох соціальних послуг;
- 15) інші права, передбачені законодавством про соціальні послуги.

Реалізація прав отримувачів соціальних послуг здійснюється з урахуванням необхідності забезпечення найкращих інтересів отримувачів соціальних послуг.

Обов'язки отримувачів соціальних послуг та їх законних представників:

- 1) надавати повну і достовірну інформацію, необхідну для визначення їхніх потреб у соціальних послугах, права на отримання соціальних послуг та визначення умов договору про надання соціальних послуг;
- 2) виконувати умови договору про надання соціальних послуг;
- 3) дотримуватися правил внутрішнього розпорядку роботи надавачів соціальних послуг;
- 4) своєчасно інформувати надавачів соціальних послуг про всі обставини, що впливають на надання або припинення надання соціальних послуг;
- 5) ставитися з повагою до надавачів соціальних послуг та їх працівників;
- 6) не перешкоджати наданню соціальних послуг, у тому числі іншим особам;
- 7) дбайливо ставитися до майна надавачів соціальних послуг, що використовується під час надання соціальних послуг.

Надавачами соціальних послуг є юридичні та фізичні особи, фізичні особи-підприємці, які включені до розділу «Надавачі соціальних послуг» Реєстру надавачів та отримувачів соціальних послуг. Вони **можуть належати до:** а) державного; б) комунального; в) недержавного секторів.

До надавачів соціальних послуг **державного/комунального сектору** належать надавачі соціальних послуг, утворені центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері соціального захисту населення, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, місцевими державними адміністраціями; виконавчими органами міських рад міст обласного значення, рад об'єднаних територіальних громад, діяльність яких **фінансується за рахунок коштів відповідного бюджету/бюджетів. До них належать:** 1) установи/заклади надання соціальних послуг (стаціонарні, реабілітаційні, тимчасового перебування); 2) інші установи/заклади соціальної підтримки (обслуговування), у тому числі спеціалізовані служби підтримки осіб, постраждалих від домашнього насильства та насильства за ознакою статі. З метою оптимізації та комплексного підходу до надання соціальних послуг можуть утворюватися комплексні установи/заклади надання соціальних послуг, структурні або відокремлені (територіальні) підрозділи яких надають різні соціальні послуги різним групам населення. Керівник надавача соціальних послуг державного/комунального сектору призначається на посаду **на конкурсній основі за контрактом. Соціальні послуги можуть надаватися у центрах зайнятості, закладах охорони здоров'я, освіти, культури тощо.**

До надавачів соціальних послуг **недержавного сектору** належать підприємства, установи, організації, крім вказаних вище, громадські об'єднання,

благодійні, релігійні організації, фізичні особи-підприємці та фізичні особи, які надають соціальні послуги з догляду відповідно до Закону України «Про соціальні послуги» без здійснення підприємницької діяльності.

До працівників надавачів соціальних послуг державного/комунального та недержавного секторів належать фахівці та професіонали (соціальні працівники, фахівці із соціальної роботи, соціальні менеджери та інші) та соціальні робітники. До таких працівників розроблені певні кваліфікаційні вимоги².

Фізичні особи, які надають соціальні послуги з догляду відповідно до Закону України «Про соціальні послуги» без здійснення підприємницької діяльності, можуть надавати **соціальні послуги з догляду на непрофесійній основі без проходження навчання та дотримання державних стандартів соціальних послуг** отримувачам соціальних послуг з числа членів своєї сім'ї, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом, мають взаємні права і обов'язки та є: 1) особами з інвалідністю I групи; 2) дітьми з інвалідністю; 3) громадянами похилого віку з когнітивними порушеннями; 4) невиліковно хворими, які через порушення функцій організму не можуть самостійно пересуватися та самообслуговуватися; 5) дітьми, яким не встановлено інвалідність, але які є хворими на тяжкі перинатальні ураження нервової системи, тяжкі вроджені вади розвитку, рідкісні орфанні захворювання, онкологічні, онкогематологічні захворювання, дитячий церебральний параліч, тяжкі психічні розлади, цукровий діабет I типу (інсулінозалежні), гострі або хронічні захворювання нирок IV ступеня, дітьми, які отримали тяжку травму, потребують трансплантації органа, потребують паліативної допомоги. Фізичним особам, які надають соціальні послуги з догляду відповідно до Закону України «Про соціальні послуги» без здійснення підприємницької діяльності, **виплачується компенсація за догляд**, розмір якої регулюється по-різному і залежить від того, на професійній чи непрофесійній основі здійснюються відповідні соціальні послуги. Якщо йдеться про **непрофесійну основу**, розмір компенсації за догляд фізичним особам, які надають соціальні послуги з догляду відповідно до Закону України «Про соціальні послуги» без здійснення підприємницької діяльності, незалежно від кількості осіб, за якими здійснюється догляд, розраховується як різниця між прожитковим мінімумом на одну особу в розрахунку на місяць, встановленим законом на 1 січня календарного року, в якому надаються соціальні послуги, та середньомісячним сукупним доходом фізичної особи – надавача соціальної послуги за один квартал, який передує місяцю, що є попереднім до місяця звернення із заявою про згоду надавати соціальні послуги. Середньомісячний сукупний дохід фізичної особи-надавача соціальної послуги визначається шляхом автоматизованого обміну наявними даними між інформаційно-телекомунікаційними системами органів влади,

² **! Завдання для студентів – самостійне опрацювання відповідних норм.**

підприємств, установ, організацій та обчислюється шляхом ділення середньомісячного сукупного доходу її сім'ї на кількість членів сім'ї, які включаються до її складу. Розмір компенсації за догляд фізичним особам, які надають соціальні послуги з догляду відповідно до Закону України "Про соціальні послуги" без здійснення підприємницької діяльності **на професійній основі**, визначається з розрахунку 70 відсотків мінімальної заробітної плати у погодинному розмірі за одну годину догляду за однією особою, але не більше 360 годин на місяць.

Компенсація за догляд фізичним особам, які надають соціальні послуги з догляду відповідно до Закону України «Про соціальні послуги» без здійснення підприємницької діяльності на професійній основі, виплачується фізичним особам – надавачам соціальних послуг, які не перебувають у трудових відносинах, не є фізичними особами-підприємцями, не провадять незалежної професійної діяльності (наукової, літературної, артистичної, художньої, освітньої або викладацької, а також медичної, юридичної практики, у тому числі адвокатської, нотаріальної діяльності тощо), не перебувають на обліку як безробітні. Компенсація за догляд фізичним особам, які надають соціальні послуги з догляду відповідно до Закону України «Про соціальні послуги» без здійснення підприємницької діяльності на професійній основі, виплачується відповідно до тристороннього договору про надання соціальних послуг з догляду, що укладається у письмовій формі між фізичною особою-надавачем соціальних послуг з догляду, отримувачем соціальних послуг з догляду або його законним представником та структурним підрозділом з питань соціального захисту населення районних, районних у містах Києві та Севастополі державних адміністрацій, виконавчих органів міської ради міст обласного значення, рад об'єднаних територіальних громад. Однією з істотних умов такого договору є кількість годин надання соціальних послуг з догляду на місяць.

Обов'язки надавачів соціальних послуг:

1) забезпечувати найкращі інтереси отримувачів соціальних послуг під час надання таких послуг. **Забезпечення найкращих інтересів отримувачів соціальних послуг** є дії та рішення, спрямовані на задоволення індивідуальних потреб отримувачів соціальних послуг відповідно до віку, статі, стану здоров'я, особливостей інтелектуального та фізичного розвитку, життєвого досвіду, родинної, культурної, етнічної та іншої належності, потреб та інтересів дітей, осіб з інвалідністю, осіб, визнаних недієздатними, осіб, цивільна дієздатність яких обмежена, осіб похилого віку, а також з урахуванням думки отримувачів соціальних послуг, якщо вони за віком, рівнем розвитку та станом здоров'я можуть її висловити;

2) забезпечувати навчання та підвищення кваліфікації працівників, які надають соціальні послуги;

3) проводити оцінювання потреб особи/сім'ї у соціальних послугах (це аналіз належності особи/сім'ї до вразливих груп населення, її складних життєвих обставин

та визначення індивідуальних потреб особи/сім'ї, переліку та обсягу соціальних послуг, яких потребує особа/сім'я);

4) взаємодіяти з іншими суб'єктами системи надання соціальних послуг, а також з органами, установами, закладами, фізичними особами-підприємцями, які в межах своєї компетенції надають на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці або територіальної громади допомогу вразливим групам населення та особам/сім'ям, які перебувають у складних життєвих обставинах, та/або здійснюють їх захист;

5) інформувати населення та кожного отримувача соціальних послуг про перелік соціальних послуг, які вони надають, зміст та обсяги таких послуг, умови і порядок їх отримання у формі, доступній для сприйняття особами з будь-яким видом порушення здоров'я;

6) надавати допомогу отримувачам соціальних послуг у вирішенні їхніх соціально-побутових питань, у тому числі шляхом представлення їхніх інтересів;

7) вносити відомості про отримувачів соціальних послуг до Реєстру надавачів та отримувачів соціальних послуг;

8) дотримуватися принципів надання соціальних послуг;

9) надавати соціальні послуги відповідно до державних стандартів соціальних послуг;

10) не розголошувати інформацію особистого характеру, що стала їм відома під час надання отримувачам соціальних послуг;

11) сприяти здійсненню моніторингу надання соціальних послуг та оцінки їх якості уповноваженими органами у системі надання соціальних послуг;

12) додержуватися інших вимог законодавства про соціальні послуги.

Права надавачів соціальних послуг:

1) запитувати та отримувати в органах державної влади та органах місцевого самоврядування інформацію, необхідну для організації надання соціальних послуг;

2) залучати на договірній основі підприємства, установи, організації до надання соціальних послуг;

3) залучати грошові кошти та інші ресурси (людські, матеріальні, інформаційні тощо), необхідні для надання соціальних послуг.

Надавачі соціальних послуг за рахунок власних коштів гарантують працівникам, які надають соціальні послуги:

1) створення належних умов для професійної діяльності;

2) проведення профілактичного медичного огляду;

3) захист професійної честі, гідності та ділової репутації, у тому числі в судовому порядку;

4) підвищення кваліфікації у встановленому порядку;

5) забезпечення спеціальним одягом, взуттям, інвентарем, велосипедами, проїзними квитками або виплату грошової компенсації за їх придбання;

6) створення безпечних умов праці;

7) забезпечення **супервізії** (професійної підтримки працівників, які надають соціальні послуги, спрямованої на подолання професійних труднощів, аналіз та усунення недоліків, вдосконалення організації роботи, стимулювання мотивації до роботи, дотримання етичних норм та стандартів надання соціальних послуг, запобігання виникненню професійного вигорання, забезпечення емоційної підтримки).

До надання соціальних послуг можуть залучатися волонтери.

Об'єднання працівників системи надання соціальних послуг, об'єднання надавачів та отримувачів соціальних послуг (ст. 14 базового закону).

У пп. 7-9 ст. 1 Закону надаються такі нормативні визначення відповідних об'єднань:

✓ **об'єднання надавачів соціальних послуг** – громадське об'єднання, засновниками та членами якого є надавачі соціальних послуг, метою діяльності якого є захист прав та інтересів надавачів соціальних послуг;

✓ **об'єднання отримувачів соціальних послуг** – громадське об'єднання, засновниками та членами якого є отримувачі соціальних послуг, їхні законні представники, метою діяльності якого є захист прав та інтересів отримувачів соціальних послуг;

✓ **об'єднання працівників системи надання соціальних послуг** – громадське об'єднання, засновниками та членами якого є працівники системи надання соціальних послуг, метою діяльності якого є захист прав та інтересів працівників системи надання соціальних послуг, а також інтересів громадян, пов'язаних із професійною діяльністю у системі надання соціальних послуг.

Уповноважені органи системи надання соціальних послуг можуть залучати **на платній або безоплатній основі** об'єднання працівників системи надання соціальних послуг, об'єднання надавачів та отримувачів соціальних послуг до:

1) визначення потреб населення адміністративно-територіальної одиниці/територіальної громади у соціальних послугах;

2) здійснення моніторингу надання соціальних послуг, оцінки їх якості, аналізу відповідності соціальних послуг визначеним потребам у соціальних послугах;

3) інформування населення про перелік соціальних послуг, їх зміст та порядок надання у формі, доступній для сприйняття особами з будь-яким видом порушення здоров'я;

4) підвищення професійної компетентності/кваліфікації працівників, які надають соціальні послуги;

5) розроблення та/або вдосконалення нормативно-правових актів з питань надання соціальних послуг, з питань підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників, які надають соціальні послуги, та фізичних осіб, які надають соціальні послуги з догляду відповідно до Закону України «Про соціальні послуги» без здійснення підприємницької діяльності;

б) вивчення та впровадження кращого досвіду надання соціальних послуг;

7) здійснення моніторингу взаємодії суб'єктів системи надання соціальних послуг;

8) надання допомоги особам у реалізації права на отримання соціальних послуг;

9) розроблення місцевих програм, що передбачають надання соціальних послуг.

Об'єднання працівників системи надання соціальних послуг, об'єднання надавачів та отримувачів соціальних послуг мають право здійснювати інші заходи з питань надання соціальних послуг відповідно до законодавства про соціальні послуги та статуту таких об'єднань.

Для забезпечення реалізації права особи/сім'ї на соціальні послуги; профілактики складних життєвих обставин; подолання складних життєвих обставин; мінімізації негативних наслідків складних життєвих обставин; обліку надавачів, отримувачів соціальних послуг та послуг, що їм надаються та координації діяльності у системі надання соціальних послуг, створюється **Реєстр надавачів та отримувачів соціальних послуг**³. Дані про отримувачів соціальних послуг зберігаються у Реєстрі **протягом трьох років** після завершення отримання ними соціальних послуг, про надавачів соціальних послуг-фізичних осіб, які надають соціальні послуги з догляду відповідно до Закону України «Про соціальні послуги» без здійснення підприємницької діяльності, – протягом трьох років після завершення надання ними соціальних послуг, про інших надавачів соціальних послуг – протягом трьох років після припинення їхньої діяльності з надання соціальних послуг відповідно до закону. Сукупність відомостей про фізичних осіб (персональні дані), що містяться в Реєстрі, є **інформацією з обмеженим доступом**.

Отже, розкриття питання про систему надання соціальних послуг означає наявність розуміння щодо всіх можливих суб'єктів відповідних відносин та їхнього правового статусу (повноваження, права, обов'язки).

3. Класифікація, типи соціальних послуг

Стаття 16 базового закону вміщує декілька критеріїв класифікації соціальних послуг.

Так, насамперед, соціальні послуги поділяються на послуги, спрямовані на:

1) **соціальну профілактику** – запобігання виникненню складних життєвих обставин та/або потраплянню особи/сім'ї в такі обставини;

2) **соціальну підтримку** – сприяння подоланню особою/сім'єю складних життєвих обставин;

³ Стаття 15 базового закону + див. додатково: <https://www.msp.gov.ua/content/reestr-nadavachiv-socialnih-poslug.html>.

3) **соціальне обслуговування** – мінімізацію для особи/сім'ї негативних наслідків складних життєвих обставин, підтримку їх життєдіяльності, соціального статусу та включення у громаду.

За типами соціальні послуги поділяються на:

1) **прості соціальні послуги**, що не передбачають надання постійної або систематичної комплексної допомоги (інформування, консультування, посередництво, надання притулку, представництво інтересів тощо);

2) **комплексні соціальні послуги**, що передбачають узгоджені дії фахівців з надання постійної або систематичної комплексної допомоги (догляд, виховання, спільне проживання, соціальний супровід, кризове втручання, підтримане проживання, соціальна адаптація, соціальна інтеграція та реінтеграція тощо);

3) **комплексні спеціалізовані соціальні послуги**, що надаються певній категорії отримувачів соціальних послуг (ВІЛ-інфікованим особам, особам із залежністю від психотропних речовин, особам, які постраждали від торгівлі людьми, біженцям, особам із психічними розладами та іншим);

4) **допоміжні соціальні послуги**, що надаються у вигляді натуральної допомоги (продукти харчування, предмети і засоби особистої гігієни, санітарно-гігієнічні засоби для прибирання, засоби догляду, одяг, взуття та інші предмети першої необхідності, організація харчування, забезпечення паливом тощо) та технічних послуг (транспортні послуги, переклад жестовою мовою тощо).

Залежно від місця надання соціальні послуги поділяються на послуги, що надаються:

1) **за місцем проживання/перебування** отримувача соціальних послуг (вдома);

2) **у приміщенні надавача соціальних послуг:**

стаціонарно – в умовах цілодобового перебування (проживання) отримувача соціальної послуги із забезпеченням харчуванням та умовами для проживання;

напівстаціонарно – протягом визначеного часу доби з умовами для нічного або денного перебування;

3) **за місцем перебування отримувача соціальних послуг** поза межами місця проживання та приміщення надавача соціальних послуг, у тому числі на вулиці.

Залежно від строку надання соціальні послуги поділяються на послуги, що надаються:

1) екстрено (кризово) – невідкладно (протягом доби) у зв'язку з обставинами, що загрожують життю та/або здоров'ю отримувача соціальних послуг;

2) постійно – не менше одного разу на місяць протягом більше одного року;

3) тимчасово – не менше одного разу на місяць протягом до одного року;

4) одноразово.

Як вже зазначалось, **базовими соціальними послугами** є соціальні послуги, надання яких отримувачам соціальних послуг забезпечується Київською та Севастопольською міськими державними адміністраціями, районними, районними у містах Києві та Севастополі державними адміністраціями, виконавчими органами

міських рад міст обласного значення, а також виконавчими органами сільських, селищних, міських рад об'єднаних територіальних громад, створених згідно із законом та перспективним планом формування територій громад і визнаних Кабінетом Міністрів України спроможними в порядку, встановленому законом.

Базовими є такі соціальні послуги:

- 1) догляд вдома, денний догляд;
- 2) підтримане проживання;
- 3) соціальна адаптація;
- 4) соціальна інтеграція та реінтеграція;
- 5) надання притулку;
- 6) екстрене (кризове) втручання;
- 7) консультування;
- 8) соціальний супровід;
- 9) представництво інтересів;
- 10) посередництво;
- 11) соціальна профілактика;
- 12) натуральна допомога;
- 13) фізичний супровід осіб з інвалідністю, які мають порушення опорно-рухового апарату та пересуваються на кріслах колісних, порушення зору;
- 14) переклад жестовою мовою;
- 15) догляд та виховання дітей в умовах, наближених до сімейних;
- 16) супровід під час інклюзивного навчання;
- 17) інформування;
- 18) медіація.

Перелік та порядок надання соціальних послуг за видами загальнообов'язкового державного соціального страхування регулюються законодавством про загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Принципи медіації та статус медіатора регулюються Законом України «Про медіацію», натомість надання соціальної послуги з медіації регулюється Законом України «Про соціальні послуги».

Існує певний **державний стандарт соціальних послуг**, про який йдеться у ст. 17 базового закону. Так, зокрема, у вказаній статті закріплено, що соціальні послуги надаються надавачами соціальних послуг державного, комунального, недержавного секторів незалежно від джерел фінансування відповідно до державних стандартів соціальних послуг.

У державному стандарті соціальних послуг:

- 1) встановлюються вимоги щодо забезпечення необхідного рівня доступності соціальних послуг, зокрема на кожному етапі їх надання;
- 2) визначаються зміст та обсяг, норми і нормативи, умови та порядок надання соціальних послуг, показники їх якості.

Отже, в залежності від певних критеріїв, виокремлюють різні види та типи соціальних послуг. Незалежно від різновиду, надання соціальних послуг передбачає їх відповідність державному стандарту.

4. Порядок надання соціальних послуг

Надання соціальних послуг здійснюється шляхом ведення випадку, що включає такі етапи (ст. 18 базового закону):

- 1) аналіз заяви/звернення про надання соціальних послуг, повідомлення про осіб/сім'ї, які перебувають у складних життєвих обставинах або в ситуаціях, що загрожують життю чи здоров'ю особи;
- 2) оцінювання потреб особи/сім'ї у соціальних послугах;
- 3) прийняття рішення про надання соціальних послуг з урахуванням індивідуальних потреб особи/сім'ї;
- 4) розроблення індивідуального плану надання соціальних послуг;
- 5) укладення договору про надання соціальних послуг;
- 6) виконання договору про надання соціальних послуг та індивідуального плану надання соціальних послуг;
- 7) здійснення моніторингу надання соціальних послуг та оцінки їх якості.

Ведення випадку не застосовується у разі надання соціальних послуг одноразово, екстрено (кризово).

Етап звернення про надання соціальних послуг (ст. 19 базового закону).

Підставою для розгляду питання надання соціальних послуг за рахунок бюджетних коштів є подання до структурного підрозділу з питань соціального захисту населення районних, районних у містах Києві та Севастополі державних адміністрацій, виконавчого органу міської ради міст обласного значення, ради об'єднаної територіальної громади за місцем проживання/перебування особи:

- 1) заяви особи або її законного представника про надання соціальних послуг;
- 2) звернення, повідомлення інших осіб в інтересах осіб/сімей, які потребують соціальних послуг.

У разі звернення особи або її законного представника безпосередньо до надавача соціальних послуг такий надавач зобов'язаний надати їм допомогу в поданні заяви про надання соціальних послуг до структурного підрозділу з питань соціального захисту населення районних, районних у містах Києві та Севастополі державних адміністрацій, виконавчого органу міської ради міст обласного значення, ради об'єднаної територіальної громади **не пізніше наступного робочого дня**. Підставою для розгляду питання про надання соціальних послуг надавачами соціальних послуг недержавного сектору (крім соціальних послуг, що надаються за рахунок бюджетних коштів) є подані їм заява, звернення, повідомлення про надання соціальних послуг. У разі виявлення особи, яка за станом здоров'я не спроможна самотійно прийняти рішення про необхідність надання їй соціальних послуг, заяву про надання соціальних послуг зобов'язані подати

законний представник такої особи, орган опіки та піклування або структурний підрозділ з питань соціального захисту населення районних, районних у містах Києві та Севастополі державних адміністрацій, виконавчого органу міської ради міст обласного значення, ради об'єднаної територіальної громади.

Етап оцінювання потреб особи/сім'ї у соціальних послугах (ст. 20 базового закону) здійснюється шляхом аналізу документів, фактів та інформації, зібраних під час спілкування з особою/сім'єю та їхнім найближчим оточенням, а також отриманих від юридичних та фізичних осіб у встановленому порядку. Оцінювання потреб особи/сім'ї у соціальних послугах здійснюють фахівець із соціальної роботи, соціальний працівник, соціальний менеджер. У разі необхідності до оцінювання потреб особи/сім'ї у соціальних послугах залучаються медичні, педагогічні працівники, психологи, реабілітологи, ерготерапевти та інші фахівці. Оцінювання потреб особи/сім'ї у соціальних послугах здійснюється **протягом п'яти робочих днів** з дня одержання заяви, звернення, повідомлення про надання соціальних послуг.

Етап прийняття рішення про надання чи відмову у наданні соціальних послуг (ст. 21 базового закону). Рішення про надання чи відмову у наданні соціальних послуг за рахунок бюджетних коштів приймає структурний підрозділ з питань соціального захисту населення Ради міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій, виконавчих органів міських рад міст обласного значення, рад об'єднаних територіальних громад. Рішення про надання чи відмову у наданні соціальних послуг надавачами соціальних послуг недержавного сектору приймає відповідний надавач. У разі введення надзвичайного або воєнного стану в Україні або окремих її місцевостях для невідкладного надання соціальних послуг структурний підрозділ з питань соціального захисту населення Ради міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій, виконавчих органів міських рад міст обласного значення, рад об'єднаних територіальних громад може надати право надавачам соціальних послуг державної/комунальної власності приймати рішення про надання соціальних послуг екстрено (кризово) (консультування, надання притулку, догляд, підтримане проживання, короткотермінове проживання, натуральна допомога, транспортні послуги тощо) особам/сім'ям, які опинилися у складних життєвих обставинах через шкоду, завдану пожежею, стихійним лихом, катастрофою, бойовими діями, терористичним актом, збройним конфліктом, тимчасовою окупацією. Рішення про надання чи відмову у наданні соціальних послуг приймається **протягом 10 робочих днів** з дня одержання заяви, звернення, повідомлення про надання соціальних послуг за результатами оцінювання потреб особи/сім'ї у соціальних послугах. Рішення про надання чи відмову у наданні соціальних послуг **екстрено (кризово)** приймається невідкладно, **не пізніше однієї доби** з моменту одержання відповідної заяви, звернення, повідомлення. Рішення про надання чи відмову у наданні соціальних послуг не пізніше трьох робочих днів після його прийняття видається або

надсилається заявнику. У рішенні про надання соціальних послуг обов'язково зазначаються результати оцінювання потреб особи/сім'ї у соціальних послугах та надавач соціальних послуг. Рішення про відмову у наданні соціальних послуг має бути вмотивованим. Рішення про відмову у наданні соціальної послуги **може бути оскаржено у судовому порядку**. Рішення **про обов'язкове надання соціальних послуг** (проходження індивідуальних корекційних програм) **приймається стосовно:**

- 1) батьків, які не виконують батьківських обов'язків;
- 2) осіб, які вчинили насильство за ознакою статі, домашнє насильство чи жорстоке поводження з дітьми;
- 3) осіб, до яких застосовуються заходи пробації відповідно до закону;
- 4) осіб, яких судом направлено на проходження програми для кривдників;
- 5) в інших випадках, передбачених законом.

Етап укладення договору про надання соціальних послуг (ст. 22 базового закону). Договір про надання соціальних послуг укладається в письмовій формі між надавачем та отримувачем соціальних послуг чи його законним представником. На нормативному рівні існує **«типовий договір** про надання соціальних послуг».

Істотними умовами договору про надання соціальних послуг є назва соціальних послуг, умови їх надання та вартість, права, обов'язки та відповідальність сторін, строк дії договору та інші умови, які сторони визнають істотними. Невід'ємною частиною договору про надання соціальних послуг є **індивідуальний план надання соціальних послуг**. В індивідуальному плані надання соціальних послуг, крім заходів, передбачених у державному стандарті соціальних послуг, зазначаються інші заходи, які потрібно здійснити для надання таких послуг, а також відомості про необхідні ресурси, періодичність і строки здійснення заходів, відповідальні виконавці.

Надання соціальних послуг, що надаються одноразово, екстрено (кризово), здійснюється без укладення договору.

У разі якщо надавач соціальних послуг надає особі одночасно кілька соціальних послуг, укладається один договір про надання соціальних послуг та складається один індивідуальний план надання соціальних послуг.

Продовження строку дії договору про надання соціальних послуг здійснюється за результатами оцінювання потреб особи/сім'ї у соціальних послугах.

Оцінювання потреб особи/сім'ї у соціальних послугах здійснюється **не менш як за 30 календарних днів** до закінчення строку дії договору, якщо інше не передбачено таким договором.

Послуги, що надаються екстрено (кризово) (ст. 23 базового закону).

Соціальні послуги надаються екстрено (кризово) (консультування, надання притулку, догляд, підтримане проживання, короткотермінове проживання, натуральна допомога, транспортні послуги тощо) у разі наявності загрози життю чи

здоров'ю особи та у разі введення надзвичайного або воєнного стану в Україні або окремих її місцевостях.

Підтвердженням надання соціальних послуг екстрено (кризово) повнолітній особі є **акт про надання соціальних послуг**, що містить відомості про отримувача та надавача таких послуг, надані соціальні послуги, строки, дати їх надання.

Підтвердженням надання соціальних послуг екстрено (кризово) дитині є **акт проведення оцінки рівня безпеки дитини**, форма якого затверджується Кабінетом Міністрів України.

Відмова та припинення надання соціальних послуг (ст. 24 базового закону).

Підставою для відмови у наданні соціальних послуг є:

- 1) відсутність потреби у соціальних послугах за результатами оцінювання потреб особи/сім'ї;
- 2) ненадання надавачем соціальних послуг тих соціальних послуг, яких потребує особа.

Особі може бути відмовлено у наданні соціальних послуг у разі наявності у особи відповідно до медичного висновку медичних протипоказань, перелік яких затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я. Рішення про надання соціальних послуг приймається після усунення таких протипоказань. Не може бути відмовлено у наданні соціальних послуг у разі наявної загрози життю чи здоров'ю особи, домашнього насильства, насильства за ознакою статі або жорстокого поводження з дітьми.

Підставою для припинення надання соціальних послуг є:

- 1) відсутність потреби у соціальних послугах за результатами оцінювання потреб особи/сім'ї;
- 2) закінчення строку дії договору про надання соціальних послуг, крім випадків продовження строку дії договору про надання соціальних послуг за результатами оцінювання потреб особи/сім'ї у соціальних послугах;
- 3) зміна місця проживання/перебування отримувача соціальних послуг, що унеможливорює надання соціальних послуг;
- 4) невиконання без поважних причин отримувачем соціальних послуг вимог, визначених договором про надання соціальних послуг;
- 5) виявлення/встановлення недостовірності поданих отримувачем соціальних послуг інформації/документів при зверненні за їх наданням, що унеможливорює подальше надання таких соціальних послуг;
- 6) смерть отримувача соціальних послуг;
- 7) дострокове розірвання договору про надання соціальних послуг за ініціативи отримувача соціальних послуг;
- 8) ліквідація (припинення діяльності) надавача соціальних послуг або припинення надання ним відповідних соціальних послуг.

У разі виявлення в отримувача соціальних послуг відповідно до медичного висновку медичних протипоказань, перелік яких затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я, надання соціальних послуг тимчасово припиняється на строк до усунення таких протипоказань без розірвання договору про надання соціальних послуг. Не може бути припинено надання соціальних послуг у разі наявної загрози життю чи здоров'ю особи, домашнього насильства, насильства за ознакою статі або жорстокого поводження з дітьми. Рішення про відмову у наданні соціальних послуг та припинення надання соціальних послуг надається особі, яка звернулася із заявою про надання соціальних послуг, отримувачу соціальних послуг (або їхнім законним представникам) у письмовій формі із зазначенням причини відмови або припинення. Надавач соціальних послуг надсилає Київській та Севастопольській міським, районним, районним у містах Києві та Севастополі державним адміністраціям, виконавчим органам міських рад міст обласного значення, рад об'єднаних територіальних громад інформацію про факти відмови/припинення надання соціальних послуг не пізніше трьох робочих днів з дня прийняття відповідного рішення для врахування під час визначення потреб населення адміністративно-територіальної одиниці/територіальної громади у соціальних послугах та організації їх надання. У разі якщо отримувач соціальних послуг без поважних причин не виконує вимоги, визначені договором про надання соціальних послуг, надавач соціальних послуг надсилає отримувачу соціальних послуг або його законному представнику письмове повідомлення про дату, з якої буде припинено надання соціальних послуг у разі подальшого невиконання умов договору. Надання соціальних послуг припиняється із зазначених причин **не менше ніж через 15 календарних днів** з дня надсилання відповідного письмового повідомлення одержувачу соціальних послуг або його законному представнику. Особи/сім'ї, які перебувають у складних життєвих обставинах або належать до вразливих груп населення, отримувачі соціальних послуг (або їхні законні представники) мають право відмовитися від отримання соціальних послуг, крім випадків, передбачених законом. Відмова від отримання соціальних послуг **оформляється в письмовій формі (заява)**.

Отже, базовий закон вміщує детальне регламентування всіх етапів надання соціальних послуг, вимоги до оформлення відповідних документів на кожному з цих етапів, підстави припинення надання цих послуг, знання яких дозволить захистити права учасників цих відносин.

5. Організація та фінансування надання соціальних послуг. Відповідальність за порушення вимог законодавства про соціальні послуги

Організація та фінансування надання соціальних послуг починається з **визначення потреб населення адміністративно-територіальної одиниці/територіальної громади у соціальних послугах**. Відповідну дефініцію

розміщено у ст. 1 Закону України «Про соціальні послуги», що передбачає збір, узагальнення та аналіз інформації про наявність на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці вразливих груп населення, осіб/сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах і не можуть самотійно їх подолати, про їхні потреби у соціальних послугах, на основі результатів яких приймаються управлінські рішення щодо організації надання таких послуг. У цій же статті визначено й поняття «**вразливі групи населення**» та «**малозабезпечена особа**». Перше визначається як «особи/сім'ї, які мають найвищий ризик потрапляння у складні життєві обставини через вплив несприятливих зовнішніх та/або внутрішніх чинників». Друге – як «особа, середньомісячний сукупний дохід якої за один квартал, який передре місяцю, що є попереднім до місяця звернення за наданням соціальних послуг, **не перевищує двох прожиткових мінімумів для відповідної категорії осіб**. Середньомісячний сукупний дохід особи визначається шляхом автоматизованого обміну наявними даними між інформаційно-телекомунікаційними системами органів влади, підприємств, установ, організацій та обчислюється шляхом ділення середньомісячного сукупного доходу її сім'ї на кількість членів сім'ї, які включаються до її складу».

У ст. 25 базового закону закріплено, що визначення потреб населення адміністративно-територіальної одиниці/територіальної громади у соціальних послугах здійснюється щороку шляхом збирання, узагальнення та аналізу інформації, у тому числі з урахуванням статі, віку, місця проживання відповідних категорій осіб/сімей. Визначення потреб населення адміністративно-територіальної одиниці/територіальної громади у соціальних послугах **здійснюється на підставі**, але не виключно:

- 1) соціально-демографічних даних про вразливі групи населення та осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах;
- 2) результатів оцінювання потреб особи/ сім'ї у соціальних послугах;
- 3) інформації про надавачів соціальних послуг та їхні можливості.

Соціальні послуги надаються шляхом соціального замовлення відповідно до державного стандарту соціальних послуг. **Соціальне замовлення** є засобом регулювання діяльності у системі надання соціальних послуг шляхом залучення на договірній основі надавачів соціальних послуг для задоволення потреб осіб/сімей у соціальних послугах відповідно до результатів визначення потреб населення адміністративно-територіальної одиниці/територіальної громади у соціальних послугах. Надання соціальних послуг шляхом соціального замовлення здійснюється за рахунок бюджетних коштів (ст. 26). Залучення надавачів соціальних послуг до надання соціальних послуг шляхом соціального замовлення здійснюється через оголошення Радою міністрів Автономної Республіки Крим, місцевими державними адміністраціями, виконавчими органами міських рад міст обласного значення, рад об'єднаних територіальних громад, конкурсу на надання соціальних послуг за рахунок бюджетних коштів. Рішення про проведення

конкурсу на надання соціальних послуг за рахунок бюджетних коштів приймається **не пізніше 1 березня відповідного бюджетного періоду або не пізніше 30 календарних днів після внесення змін до відповідного бюджету**. Забезпечення надання соціальних послуг шляхом соціального замовлення здійснюється **шляхом компенсації** надавачам соціальних послуг вартості наданих ними соціальних послуг.

Фінансування надання соціальних послуг (ст. 27) здійснюється за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, спеціальних фондів, коштів підприємств, установ та організацій, плати за соціальні послуги, коштів благодійної допомоги (пожертвувань) та інших джерел, не заборонених законом.

Оплата соціальних послуг (ст. 28) здійснюється:

- 1) за рахунок бюджетних коштів;
- 2) з установами диференційованої плати залежно від доходу отримувача соціальних послуг;
- 3) за рахунок отримувача соціальних послуг або третіх осіб.

Надавачі соціальних послуг державного та комунального секторів надають соціальні послуги: 1) за рахунок бюджетних коштів: а) незалежно від доходу отримувача соціальних послуг: особам, які постраждали від торгівлі людьми і отримують соціальну допомогу відповідно до законодавства у сфері протидії торгівлі людьми, особам, які постраждали від домашнього насильства або насильства за ознакою статі, дітям з інвалідністю, особам з інвалідністю I групи, дітям-сиротам, дітям, позбавленим батьківського піклування, особам з їх числа віком до 23 років, сім'ям опікунів, піклувальників, прийомним сім'ям, дитячим будинкам сімейного типу, сім'ям патронатних вихователів, дітям, визначеним п.5 ч.6 ст. 13 Закону України «Про соціальні послуги» (це діти, яким не встановлено інвалідність, але які є хворими на тяжкі перинатальні ураження нервової системи, тяжкі вроджені вади розвитку, рідкісні орфанні захворювання, онкологічні, онкогематологічні захворювання, дитячий церебральний параліч, тяжкі психічні розлади, цукровий діабет I типу (інсулінозалежні), гострі або хронічні захворювання нирок IV ступеня, дітьми, які отримали тяжку травму, потребують трансплантації органа, потребують паліативної допомоги), особам, яким завдано шкоди пожежею, стихійним лихом, катастрофою, бойовими діями, терористичним актом, збройним конфліктом, тимчасовою окупацією, – всі соціальні послуги; іншим категоріям осіб – соціальні послуги з інформування, консультування, надання притулку, представництва інтересів, перекладу жестовою мовою, а також соціальні послуги, що надаються екстрено (кризово); б) отримувачам соціальних послуг, крім зазначених вище, середньомісячний сукупний дохід яких становить менше двох прожиткових мінімумів для відповідної категорії осіб, – всі соціальні послуги.

З установами **диференційованої плати** в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, надаються соціальні послуги отримувачам соціальних послуг,

середньомісячний сукупний дохід яких перевищує два **прожиткові мінімуми, але не перевищує чотири прожиткові мінімуми** для відповідної категорії осіб.

За рахунок отримувача соціальних послуг або третіх осіб надаються соціальні послуги:

- 1) отримувачам соціальних послуг, середньомісячний сукупний дохід яких перевищує чотири прожиткові мінімуми для відповідної категорії осіб;
- 2) понад обсяги, визначені державним стандартом соціальних послуг.

Середньомісячний сукупний дохід отримувача соціальних послуг для визначення права на отримання соціальних послуг за рахунок бюджетних коштів або з установами диференційованої плати визначається шляхом автоматизованого обміну наявними даними між інформаційно-телекомунікаційними системами органів влади, підприємств, установ, організацій за один квартал, який передує місяцю, що є попереднім до місяця звернення, та обчислюється шляхом ділення середньомісячного сукупного доходу його сім'ї на кількість членів сім'ї, які включаються до її складу.

У разі залучення до надання соціальних послуг надавачів соціальних послуг недержавного сектору (шляхом соціального замовлення, державно-приватного партнерства, конкурсу соціальних проектів, соціальних програм тощо) оплата соціальних послуг, що надаються за рахунок бюджетних коштів, у тому числі з установами диференційованої плати, здійснюється шляхом компенсації надавачам вартості таких послуг.

Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації, виконавчі органи міських рад міст обласного значення, рад об'єднаних територіальних громад мають право приймати рішення, у тому числі у разі введення надзвичайного або воєнного стану в Україні або окремих її місцевостях, про надання за рахунок бюджетних коштів інших соціальних послуг та/або іншим категоріям осіб, ніж передбачено нормою закону. Рішення про звільнення отримувача соціальних послуг від плати за соціальні послуги, що надаються надавачами соціальних послуг недержавного сектору, приймається такими надавачами самостійно. Розмір плати за соціальні послуги визначає надавач соціальних послуг залежно від змісту та обсягу послуг, що надаються.

Відповідальність за порушення вимог законодавства про соціальні послуги. Закон України «Про соціальні послуги» у ст. 29 закріплює доволі узагальнене положення про те, що особи, винні у бездіяльності в організації надання соціальних послуг, порушенні вимог законодавства про соціальні послуги, несуть відповідальність згідно із законом. Відповідно – необхідно з'ясувати питання, якими законодавчими актами така відповідальність закріплюється, і що це за відповідальність (різновиди юридичної відповідальності). Аналіз норм Кримінального кодексу України та Кодексу України про адміністративні правопорушення вказує на відсутність у цих кодифікованих актах норм, які б передбачали адміністративну чи кримінальну відповідальність за певні дії у сфері

соціальних послуг. Також неконкретними є й норми Розділу III «Відповідальність за порушення законодавства у сфері соціальної роботи з сім'ями, дітьми та молоддю» Закону України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю». Так, зокрема, ст. 20 цього закону закріплює, що особи, винні у: а) порушенні принципів здійснення соціальної роботи з сім'ями, дітьми та молоддю; б) невиконанні фахівцями із соціальної роботи своїх обов'язків; в) порушенні порядку здійснення соціальної роботи з сім'ями, дітьми та молоддю; г) недотримання державних стандартів соціальних послуг; г) порушенні суб'єктами соціальної роботи з сім'ями, дітьми та молоддю інших вимог законодавства у сфері соціальної роботи, – несуть відповідальність відповідно до закону. А у ст. 21 врегульовано, що спори, що виникають у сфері соціальної роботи з сім'ями, дітьми та молоддю, розглядаються відповідно до законів України, у тому числі із застосуванням медіації.

Отже, джерела фінансування соціальних послуг є доволі різноманітними, натомість чітко врегульованими. І навпаки – питання юридичної відповідальності за порушення у сфері надання соціальних послуг врегульовані нечітко і узагальнено. Порядок захисту відповідних прав – судовий та позасудовий, що передбачає знання норм процесуального законодавства та законодавства про медіацію.

Питання для перевірки знань:

1. Надайте визначення поняття «соціальні послуги».
2. Які нормативно-правові акти закріплюють визначення поняття «соціальні послуги»? У чому особливості (акценти) цих визначень?
3. Охарактеризуйте систему надання соціальних послуг.
4. Хто може бути отримувачами соціальних послуг? Охарактеризуйте цих суб'єктів.
5. Хто може бути надавачем соціальних послуг? Охарактеризуйте цих суб'єктів.
6. Назвіть відомі Вам критерії класифікації соціальних послуг.
7. Охарактеризуйте типи соціальних послуг.
8. Охарактеризуйте порядок надання соціальних послуг.
9. Охарактеризуйте процес організації надання соціальних послуг.
10. Яка відповідальність передбачена за порушення вимог законодавства про соціальні послуги?

Перелік додаткових нормативно-правових актів до теми.

Законодавчі:

Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»
від 22.10.1993 р. (із змінами) № 3551-ХІІ. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/3551-12#Text>.

Закон України «Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні» від 16.12.1993 р. (із змінами) № 3721-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3721-12#Text>.

Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 р. (із змінами) № 280/97-ВР (ст. 34). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>.

Закон України «Про місцеві державні адміністрації» від 09.04.1999 р. (із змінами) № 586-ХІV (ст. 23). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/586-14#Text>.

Закон України «Про органи самоорганізації населення» від 11.07.2001 р. (із змінами) № 2625-ІІІ (ст. 14). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2625-14#Text>.

Закон України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні» від 06.10.2005 р. (із змінами) № 2961-ІV (ст. 12). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2961-15#Text>.

Закон України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю» від 21.06.2001 р. (із змінами) № 2558-ІІІ (ст.ст. 1, 4, 6-1, 7, 8, 10, 11, 12, 17, 18, 19, 20). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2558-14#Text>.

Закон України «Про Раду міністрів Автономної Республіки Крим» від 16.06.2011 р. (із змінами) № 3530-VI (ст. 31). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/3530-17#Text>.

Закон України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту» від 08.07.2011 р. (із змінами) № 3671-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/3671-17#Text>.

Про медіацію: Закон України від 16.11.2021 р. (із змінами) № 1875-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1875-20#Text>.

Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. (із змінами) № 1618-ІV (в частині підсудності та процесуальних аспектів захисту прав). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>.

Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. (із змінами) № 2747-ІV (в частині підсудності та процесуальних аспектів захисту прав). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>.

Акти КМУ:

Деякі питання реалізації експериментального проекту з надання в закладах охорони здоров'я, які належать до сфери управління Міністерства соціальної політики, окремих соціальних послуг деяким категоріям осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах : Постанова Кабінету Міністрів України від 21.03.2023 р. № 248. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/248-2023-%D0%BF#Text>.

Про затвердження Порядку надання соціальних послуг суб'єктам ринку праці кар'єрними радниками, спеціалізованими кар'єрними радниками, консультантами

по роботі з роботодавцями : Постанова Кабінету Міністрів України від 17.03.2023 р. № 237. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/237-2023-%D0%BF#Text>.

Деякі питання забезпечення здійснення страхових виплат та надання соціальних послуг за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням : Постанова Кабінету Міністрів України від 29.11.2022 р. № 1323. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1323-2022-%D0%BF#Text>.

Про затвердження Порядку установлення диференційованої плати за надання соціальних послуг : Постанова Кабінету Міністрів України від 01.06.2020 р. (із змінами) № 429. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/429-2020-%D0%BF#Text>.

Деякі питання діяльності центрів надання соціальних послуг : Постанова Кабінету Міністрів України від 03.03.2020 р. № 177. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/177-2020-%D0%BF#Text>.

Про затвердження Порядку надання соціальних послуг особам з інвалідністю та особам похилого віку, які страждають на психічні розлади: Постанова Кабінету Міністрів України від 26.06.2019 р. (із змінами) № 576. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/576-2019-%D0%BF#Text>.

Деякі питання виплати державної соціальної допомоги на дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, осіб з їх числа, у тому числі з інвалідністю, грошового забезпечення батькам-вихователям і прийомним батькам за надання соціальних послуг у дитячих будинках сімейного типу та прийомних сім'ях за принципом “гроші ходять за дитиною”, оплати послуг із здійснення патронату над дитиною та виплати соціальної допомоги на утримання дитини в сім'ї патронатного вихователя, підтримки малих групових будинків: Постанова Кабінету Міністрів України від 26.06.2019 р. (із змінами) № 552. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/552-2019-%D0%BF#Text>.

Про затвердження переліку тяжких захворювань, розладів, травм, станів, що дають право на одержання державної допомоги на дитину, якій не встановлено інвалідність, надання такій дитині соціальних послуг: Постанова Кабінету Міністрів України від 27.12.2018 р. (із змінами) № 1161. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1161-2018-%D0%BF#Text>.

Про затвердження Порядку виплати пенсії та надання соціальних послуг громадянам України, які проживають на території Автономної Республіки Крим та м. Севастополя: Постанова Кабінету Міністрів України від 02.07.2014 р. № 234. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/234-2014-%D0%BF#Text>.

Деякі питання діяльності територіальних центрів соціального обслуговування (надання соціальних послуг): Постанова Кабінету Міністрів України від 29.12.2009 р. (із змінами) № 1417. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1417-2009-%D0%BF#Text>.

Деякі питання створення та забезпечення функціонування центрів надання адміністративних послуг, у тому числі послуг соціального характеру, в форматі “Прозорий офіс”: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 11.10.2017 р. (із

змiнами) № 736-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/736-2017-%D1%80#Text>.

Про схвалення Стратегії реформування системи надання соціальних послуг: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 08.08.2012 р. № 556-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/556-2012-%D1%80#Text>.

Акти Міністерства соціальної політики України

Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги натуральної допомоги : Наказ Міністерства соціальної політики України від 25.03.2021 р. (із змінами) № 147. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0589-21#Text>.

Інформаційні ресурси:

1. Офіційний сайт Міністерства соціальної політики України: <https://www.msp.gov.ua>.

2. Державні стандарти надання соціальних послуг (1) Державний стандарт соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах; 2) Державний стандарт соціальної послуги профілактики; 3) Державний стандарт соціального супроводу сімей, у яких виховуються діти-сироти і діти, позбавлені батьківського піклування; 4) Державний стандарт соціальної послуги соціального супроводу при працевлаштуванні та на робочому місці; 5) Державний стандарт догляду вдома; 6) Державний стандарт денного догляду; 7) Державний стандарт надання притулку бездомним особам; 8) Державний стандарт соціальної інтеграції та реінтеграції бездомних осіб; 9) Державний стандарт соціальної адаптації; 10) Державний стандарт соціальної послуги натуральної допомоги; 11) Державний стандарт соціальної послуги консультування; 12) Державний стандарт соціальної послуги кризового та екстреного втручання; 13) Державний стандарт соціальної послуги посередництва (медіації); 14) Державний стандарт паліативного догляду; 15) Державний стандарт стаціонарного догляду за особами, які втратили здатність до самообслуговування чи не набули такої здатності; 16) Державний стандарт соціальної послуги представництва інтересів; 17) Державного стандарту соціальної послуги тимчасового відпочинку для батьків або осіб, які їх замінюють, що здійснюють догляд за дітьми з інвалідністю). URL: <https://pantavvska-gromada.gov.ua/news/1628598467/>